శాపదగ్ధ

రామమోహన్ రాయ్‌గారు

౧

"నా గుండెలమీద బరువెత్తి—నా స్వాతంత్ర్యాన్నడ్డుపెట్టి—ప్రకృతి నాకిస్తూన్న ఉపహారాల్ని—బలవంతంగా లాక్కోవాలని చూస్తూన్నావు. జాగ్రత్త!—దేవతలు సర్వసమర్థులు. వాళ్ల కపకారం చెయ్యబోవడమెంత యాపత్కరమో ఎరగవూ? నా భయంకరశాపం నిన్ను మాడ్చేస్తుంది. నా హృదయవేదన—శారీరకక్లేశం—ఏకమై—కరడుగట్టి మిడుగులా నిన్ను మూలంకల్లా ధ్వంసం చేస్తుంది. నన్ను బాధించినవాళ్లంతా హృదయవ్రణంతో భీభత్సమైన చావు చస్తారు—"

రెండొడ్లనొరసి-యల్లరిపిల్లవలె తనమార్గమంతయు తల్లక్రిందులు చేయుచు-ప్రవహించుచున్న భద్రావతీనదీ భయంకరగర్జనమున చివరిమాటలు లుప్తమైపోయినవి.

రాణీ భవాని హృదయ మీ భయంకర శాపమునకు తుపాను సమయమున సముద్రోదకమువలె కలగుండుపడిపోయెను. ఝంఝామారుతమున తాటియాకువలె కంపించినది. నిండుశీతమున చన్నీటిలో మునిగిన ట్లామె యొడలు బిగిసిపోయినది.

ఆమె యొక్కమారుగ యులికిపడి లేచెను. కండ్లు నులుముకొని నలుమూలలు చూచెను గాని యామె కెవ్వరూ గనబడ లేదు.

గదిలో దీపము ఘంటమువలె వెలుగుచున్నది. రాజగృహమంతయు నిశ్శబ్దముగ నున్నది. అప్పుడప్పుడు వినబడు పహరావాని హెచ్చరికలుగాక మారుశబ్దములు వినబడుట లేదు.

రాణి హృదయోద్వేగముతో శయ్య విడిచెను. కలలో కనుపించిన యాభీషణమూర్తి—క్రోధోద్వేగములచేత జేవురించిన భద్రావతీ నదీదేవతయుజ్జ్వలవదన మిప్పుడు కూడ నామెకు కన్నులగట్టినట్లు గనబడుచుండెను.

రాణి కంపించుచున్న హృదయముతో—తడబడుచున్న అడుగులతో కిటికీచేరి వణుకుచున్న చేతులతో తలుపులు దెరచెను. గదిలోని దీపపుగాంతులు—కట్టతెగిన ప్రవాహమువలె బరుగులెత్తి—కిటికీమీద పాకుచున్న జాజీతీగయాకులమీది మంచుబిందువులలో మిలమిలలాడెను.

అంతట గాఢాంధకారము. కన్నుకన్ను కానరాని యా కటికచీకటిలోకూడ సేతు

నిర్మాణమునకై జాగ్రత్తచేసిన సామగ్రియంతయు కాటుకకొండవలె కనబడుచున్నది. దాని యెదుట శాపవాక్యము లొత్తిపలుకుచున్నట్లు భద్రావతీ నది గలగలలాడుచు ప్రవహించుచున్నది.

ఆదృశ్యమునకు రాణి భయభీతయైపోయెను. కలలోని శాపవృత్తాంతము గలవరపెట్ట నామె భళ్లున కిటికీమూసివైచి—అచటనే మోకరిలబడి దైవప్రార్థనము చేయసాగెను.

౨

సేతు నిర్మాణమునకై సమకూర్చబడిన సామగ్రినంతను రాజధానికి తరలించుకొని పోవుటకు రాణి యాజ్ఞయైనది. సేతువు నిర్మించి నదీదేవతభీషణశాపమునకు గురియగుట కామె సాహసింపలేక పోయినది. రాణియాజ్ఞయైనవెంటనే వందలకొలది బండ్లు వరుసలు దీరి రాజధాని వంక బయలుదేరినవి.

తమచాతుర్యము, విద్వత్తు—కనబరుచుటకు తగిన యదను దొరికినదని ప్రకృతితో పోరాడవచ్చిన సేతునిర్మాతలందరు ముఖములు చిన్నవుచ్చుకొని మూటముల్లె సర్దుకొనుట కారంభించిరి.

కొంతకాలమువరకు పుష్కలముగా పని దొరకునని చేరిన కూలీలందరు నిరాశతో కాలుకాలిన పిల్లులవలె అటుయిటు దిరుగుదిరుగుచుండిరి.

రాజగృహమంతయు చాల హడావుడిగా నున్నది. దాసీజన మటునిటు బరుగులెత్తుచు కళవిళపడుచున్నారు. ఒకర్తె 'సామానింకా సర్దుబాటు కాలేదా ?'—యని ప్రక్కవారిని కసురుచున్నది. ఇంకొకర్తె యేదియో పనియున్నట్లు పెద్దపెద్ద యంగలతో గదులన్నియు తిరుగుచుండెను. ఒకర్తె మరల ప్రయాణమున వీలుచిక్కదేమోనని ఒకగడప ప్రక్క కూర్చుండి జడయల్లుకొనుచుండెను.

వీధి యరుగుపై సేవక దళాధికారి నిలువబడి సామానంతయు బండ్ల కెక్కించుచున్నాడు.

సేతు నిర్మాణమునకు విఘ్నము కలిగినదనియు—రాజకుటుంబము ప్రయాణమై పోవుచున్నదనియు విని చుట్టుప్రక్కల ప్రజలందరు రాజగృహమున కెదుటనున్న బయలులో ఇసుకవైచిన రాలకుండ ప్రోగుపడిరి. ఇంత హఠాత్తుగ నీ పరివర్తన మేలకలిగినదని కొందరు యుక్తులచే సాధించుచుండిరి. కొందరు వంతెనలేని కష్టనష్టములు వర్ణించుచుండ కొందరు రాజకుటుంబమును పొగడుచుండిరి.

ఒకవృద్ధబ్రాహ్మణుడు చేతిలోని కర్ర నేలతాటింపుచు—కన్నీటితో తన కుటుంబమంతయు నేవిధముగ నదీగర్భము చేరిపోయెనో వర్ణింపుచుండెను. కుమారుని పెండ్లిచేయుటకు బోవుచున్నవారిపడవ యొక సుడిగుండములోపడి యడుగంటినవార్త చెప్పుచు

నావృద్ధ బ్రాహ్మణుడు వెక్కి వెక్కి యేడువ సాగెను.

వితంతు వొకామె తన మాంగల్యవిచ్ఛేద మునకు కారణమైన భద్రావతిని మనఃపూర్తిగా శపించుచు నాక్రోశింపుచుండెను.

ఒక పల్లెముసలిది తన యేకమాత్ర పుత్రునిగూర్చి ఏడ్చుచుండెను.

ఒకడు తనస్నేహితుల దుర్మరణమును — వేరొకడు బంధువులసంఘ మరణమునుగూర్చి వేరువేరు గొంతులతో వర్ణింపుచు కంట తడి పెట్టుచుండిరి.

రాణీ భవాని కుమార్తె తారాసుందరీ దేవి నదీ స్నానముచేసి వచ్చుచు ప్రజల శోకాలాపములన్నియు సిబికలోనుండియే వినెను. ఆమె హృదయ మాదీనుల శోకము వినునంతకు భారమై కన్నుల నీరు గ్రమ్మెను.

తారాసుందరి పదునారేండ్ల యువతి. వితంతువు. నాటూరు సంస్థానాధీశ్వరి కేక మాత్రపుత్రిక. సుగుణనిధి. తల్లియొక్క దీనదయాళుత, దుఃఖితులయెడల సానుభూతి యామె పుణికి పుచ్చుకొనినది.

తారాసుందరి చెవినిపడిన యొక్కొక్క కష్టవృత్తాంత మామెలో నిద్రింపుచున్న చైతన్యమును మేల్కొలిపెను. హృదయము దయాప్లావితమయ్యెను. ఈ ప్రదేశమున వంతెన యెంత యవసరమో—దానిని నిర్మింప కుండుట యెందరకు బాధకలిగించుచున్నదో యామె హృదయమునకు దట్టెను. 'నువ్వు మహాత్కార్యం కొఱకే వితంతువుగా చెయ్య బడ్డా'వని ఎవరో చెవిలో చెప్పినట్లయింది.

తారాసుందరి త్రుళ్లిపడెను.

ప్రజోపకారమునకై తన శరీరమును దేవీ శాపాగ్నిలో హోమముచేసినైన దృఢముగ నిశ్చయించుకొని యామెగృహమునం దడుగు బెట్టెను.

'అమ్మా! అమ్మా!' యని బిలచుచు తారాసుందరి తల్లియున్న గదిలో ప్రవేశించెను.

రాణి కిటికీ తెరమాటున నిలచి వీధిలో ప్రోవుపడిన జనమువంక చూచుచుండెను.

'చూడు! ఎంతమంది ప్రజలు బంధు వియోగంచేత బాధపడుతూన్నారో, సేతువు కట్టబడుతుందనీ. ఇకముందైనా ప్రజలలో యీ దుర్మరణాలు తగ్గుతాయనీ వాళ్లు కల్పించుకున్న కల్పనలన్నీ వ్యర్థాలయినా యని తెలియడంతోటే—ఎంతబాధ పడుతూ న్నారో వాళ్ల హృదయాలు—'

రాణి యులికిపడి వెనుతిరిగి చూచెను.

'దేవీ శాపం! దేవిశాపం!! హృదయ వ్రణంతో మరణం! అబ్బ! భయంకరం:—' రాణి మ్లానవదనముతో ప్రజలవంక నదివంక నొకమారుచూచి నిట్టూర్పు విడిచెను.

'ప్రజోపకారంకి ఫలందారుణ మరణమేమైతే—అనంతమైన బాధ ననుభవించవలసే వస్తే—దాన్ని నేను హృదయపూర్వకంగా స్వీకరిస్తా. నిశ్చలహృదయంతో—నిష్కామ్యభావంతో ఈ ప్రజలకై నేను మరణిస్తా. భద్రావతీదేవే ఆకళంకం భరించనీ. నాటూరు రాజవంశం ప్రాణభయంచేత ప్రజాకార్యం మరచిందనే అపకీర్తిపాలు కాకూడదు.'

తారాసుందరి సగర్వముగా కొంచెము తలయెగురవేసెను.

రాణినెత్తిపై పిడుగుపడినట్లయ్యెను. ఒక్కతెగాని, ఒక్కకూతురు. వితంతువైనను కండ్లుతెరవని బాలిక. ఇంత సాహసముతో ప్రజోపకారమునకై భయంకరమైన యిట్టిత్యాగమునకు సిద్ధపడుటచూచి యామె హృదయమున భయము, గర్వము, ఆనందము గూడ నొక్కమారే గలిగెను. కండ్ల నీరు గ్రమ్మెను. ఆమె భయముతో కుమార్తెను దగ్గరకు దీసుకొని కన్నీటితో శిరము దడిపెను.

నన్నొంటరిగా చేసిపోవాలని నీ కెల్లా తోచిందమ్మా!

రాణి డగ్గుత్తికచే ముందుమాటలు బలుకజాలక పోయెను.

'అమ్మా! నన్ను నిందించకు. చూడు, వీళ్లంతామాత్రం నీ సంతానంకాదూ. ఇంత మంది భార్యాహీనులు—భర్తృహీనులు—పుత్రమిత్ర బాంధవవియోగులూ నీ కళ్లబడుతూంటే చూస్తూ భవిష్యత్తులో ప్రజలిల్లాంటి దుర్మరణాలు, దారుణమైన చావులు, చావకుండాచేసే ఉపాయం మనచేతులలో వుండగా—చెయ్యకపోవటం——

భవానిదుఃఖం ఆపుకోలేకపోయింది.

'దేవీ శాపంకి బలి——'

రాణివాక్య మధ్యముననే తారాసుందరి ప్రతివాదము సాగించెను.

'ఆపని చెయ్యకపోతే నాటూరి రాజ్యంలోని నీ సంతానంఅంతా దుఃఖతప్తమాతూనే వుంటుంది నిత్యం. నిత్యం ఏదో మూల నుంచి రోదనం బయలుదేరుతూనే వుంటుంది. నాలుగుమూలలా సుమాంగళ్య దేవత నాట్యం చేస్తూనే వుంటుంది. నే బ్రదికియుండి చేయగల మహాకార్య మేముంది? నేనా, వితంతువును. ఈ జీవితంఅంతా అమంగళ రూపంతో జీవచ్ఛవంలా బ్రదికినకంటే ఈ శరీరం ఒక్కటే ఇన్నివేల ప్రజలసుఖం కుపయోగించడంలో ఎంతగొప్పతనంవుంది? ఈ వితంతువును ప్రేమాతిశయం కొద్దీ నిరోధిస్తే—భవిష్యత్తులో నిరంతరం——'

రాణి నిస్తబ్ధయైపోయింది. వితంతుపుత్రిక వయోరూపములు చూచి దయా

ఔదార్యముల చూచి—యామె రెండుకండ్లూ దుఃఖానందములచే మెరసిపోయెను.

ఇంతలో గదిబయటదాసి 'సామానం తయు బండ్ల కెక్కి—న'దని పల్కె—ను.

తారాసుందరి వేగముగా గదిపీడివచ్చెను.

'ఇప్పుడు ప్రయాణంలేదు. బళ్లువిప్పి సామాను లోపల పెట్టెయ్యండి.' ఆశ్చర్య ముతో దాసీలెల్ల రామెచుట్టుమూగి ప్రశ్న పరంపరల గురిపించిరి.

'వంతెన పూర్తయిదాకా రాజకుటుం బం రాజధానికి వెళ్ళదు.' రాణీభవాణి రాజ ధానికిబయలుదేరిన బళ్లన్నియు వెనుకతిరుగ నాజ్ఞాపించెను.

ఇంటికిపోవుటకుసరదాపడుచున్న సేవకులు మనస్సులో కించపడినను పైకి 'జీహుజూర్' అనక తప్పినదికాదు.

రాజకుటుంబముయొక్క— ప్రయాణభం గము సేతునిర్మాణముకై తారాసుందరి దృఢనిశ్చయము ప్రజలువిని 'జయజయ' ధ్వనులతో దిగంతములు ప్రతిధ్వనింప చేయుచు—ఆనందముతో గంతులు వేయ సాగిరి.

భవానీదేవి గవాక్షమువద్ద నిలువబడి పొంగి కోలాహలం చేయుచున్న—భద్రావ తిని—ప్రజలనుచూచి యొక్క—నిట్టూర్పు విడిచెను.

తారాసుందరి సంఫుల్లవదనముతో పిచ్చి వాండ్రవలె గంతులువేయుచున్న ప్రజలను చూచుచు వినీతభావమున భగవత్ప్రార్థ నము చేయసాగెను.

3

బళ్ళన్నియు వెనుకతిరిగెను.

సేతునిర్మాతలందరు నదీతీరాన పోగుపడి, నదివంకజూచి స్థలనిర్దేశం చేస్తూన్నారు. కూలీలు బ్రహ్మానందముతో కార్యవాహిక చేపట్టిరి.

భవానీదేవి నాటూరుసంస్థానపు ఖజానా కొట్లద్వారములు తెరిపించెను.

తారాసుందరి ప్రజాశీర్వాదములమధ్య— కార్మికుల జయజయధ్వనులతో భద్రావతీ నదిభయంకరశాపము నెదమీద గ్రహించి నది.

ఈ యపూర్వత్యాగశీల నెల్లరు హృదయ పూర్వకముగ నభినందించిరి. చాతుర్వర్ణ్యము, పిన్నపెద్దలెల్లరు త్రికరణయానమస్కరించి— ఆశీర్వదించిరి.

పెద్దలు నిర్ణయించిన శుభమూర్తమున శంకుస్థాపన జరిగినది.

మహోత్సాహముతో రే బవళ్ళనక కూలీలు పనిచేసిరి. నిర్మాతలందరు తమ యుత్సాహము—విద్య—ఊహ—కేంద్రీకరింపఁ చేసి పనినడిపిరి.

తారాసుందరినిశ్చలనిష్ఠతో ప్రజల చిరంతనాభిలాష నెరవేరెను.

వేలకొలది ప్రజల కేంద్రీకృతనిష్ఠలో దేవశక్తమైనకార్యము నిర్విఘ్నముగ నెరవేరెను.

౪

రాణీభవాని తనగదిలో విమనస్కయై నిలచియుండి వంతెనస్తంభములకుమోది కొని హృదయదారకముగ నదించుచున్న నదీగర్జనము విని యులికిపడెను.

బయట పెద్దపెద్దపందిళ్ళుపాతలువేయబడి చాతుర్వర్ణ్యమున కన్నశాంతి జరుగుచుండెను. ప్రజలెల్ల రొక్కమారుగ జయజయధ్వనులుచేసిరి. ఆ ధ్వనిలో నదీరోదనము లయమైపోయెను.

రాణి శంకాకులచిత్తయై యచటనుండి దేవమందిరములోనికిబోయి విగ్రహము ముందు సాగిలపడెను.

*   *   *

తారాసుందరి సాయంసమయమున బధకముగ నున్నదనుచు శయ్యజేరెను. దాసీలెల్లరు గదిబయట ప్రోగుపడిరి. చుట్టుప్రక్కల నున్న వైద్యులందరవద్దకు సేవకులు పరువులెత్తిరి. ప్రజలెల్ల రుత్సాహముమాని పిల్ల చచ్చినకోతులవలె చేతులు నలుపుకొనుచు రాజద్వారమువద్ద ప్రోవుపడిరి.

రాణికుమార్తె శిరోదేశమున గూర్చుండి విచారభుగ్నమైన హృదయముతో మాట మాటకు నదివంకచూచుచు కంటనీరు పెట్టుచుండెను.

రాత్రి యొక్కొక్కగడియ యొక్కయుగమువలె గడుచుచున్నది. తారాసుందరి యొడలెరుగని జ్వరమున శయ్యపై పడియుండెను.

రాజగృహమంతయు విచారభరితమై యుండెను. వైద్యులెల్లరు భయవిచారాకులములైన హృదయములతో యాలోచనలు సాగించుచుండిరి. వందలకొలది ప్రజలా నిశీధమునగూడ బయట నిశ్శబ్దముగా నిలచియుండి రాజగృహద్వారమునుండి వచ్చిన గాలినుండికూడ తారాసుందరిక్షేమము తెలిసికొన నాతురత చూపుచుండిరి.

అర్ధరాత్రమయ్యెను. రోగి గృహమునుండి బయలువెడలిన పెద్దకేకతో యందరు నులికిపడిరి. దాసీలు వైద్యులు గడబిడగ బరువులెత్తిరి. ప్రజలువిషయము తెలసికొను నాతురతతో రాజమందిర ద్వారమువద్దకు బరువెత్తివచ్చి గోలచేయసాగిరి.

౫

దేశమున పెద్దపేరుపడిన కవిరాజు (వైద్యులు) లెల్లరు ప్రోగుపడిరి. సంవత్సరముల కొలది సంపాదించిన అనుభవము,

వందలకొలది పుస్తకములు చదివిన విజ్ఞానము నేకముచేసి మృత్యువు నెదురించిరి.

భవానీదేవి నిద్రాభోజనములు మాని నిరంతరము భగవదారాధనము చేయుచుండెను. ప్రజలు వేలకొలది రాజద్వారమువద్ద ప్రోవుపడి-యైకకంఠ్యముగ నామె నాశీర్వదించిరి. వెయ్యారుదేవులకు మ్రొక్కిరి.

*　*　*

ఎల్లెడల ప్రశాంతముగ నున్నది. రాజగృహపరిసరములన్నిట శోక దేవత విహరించుచున్నది.

తారాసుందరి వ్రణబాధచే శయ్యపై పొర్లాడుచుండెను. విపరీతమైన బాధచే మూలుగుచు నాయాసపడుచుండెను. దావాలన స్పర్శదగిలిన లతవలె యామెమృదు-సుందర-శరీరము వాడి వత్తయిపోయెను.

ఆ దివ్యమణి నేలగలియు సమయము సమీపించినది. కవిరాజులెల్లరు నిరాశతో చావడిలోనికి చేరిరి. దాసీలెల్లరు కండ్లనీరు గ్రుక్కుకొనుచు రోదనమునకు ముందువెనుకలు చూచుచుండిరి.

రాణి కుమార్తెమరణ మనివార్యమని యెరిగెను.

'తల్లీ! నన్నొంటిదాన్నిచేసి పోతున్నావా?' యని యామె దుఃఖముతో తారాసుందరి గడ్డముకదుపుచు వెక్కి-వెక్కి-యేడువ సాగెను.

ఆరిపోవుచున్న దీపకళికవలె తారాసుందరి ముఖ మొకవిలక్షణతేజముచే నుద్దీప్తమయ్యెను.

'ఈ ప్రజలంతా నీ సంతానంకాదూ?-అమ్మా! ఈ నిరర్థకము, అమంగళమునైన నా జీవితం కొన్నివేలమంది ప్రజలసౌఖ్యంకి వినియోగించిందనే సంతృప్తితో మరణిస్తున్నా, నువ్వుకూడా నిరంతరం నిన్ను దుఃఖతప్తని చేస్తూన్న యొక్క-వితంతుపుత్రిక పాణాలతో వేలకొలది ప్రాణాలు రక్షించఁబడినాయనే సంతృప్తితో ధైర్యంవహించు

ఆమె నేత్రము లర్ధనిమీలితములైపోయెను. లోన నేదియో వెదకుచున్నట్లు కనుగ్రుడ్లు మీదికిపోయెను. దాసీ లెల్లరు గొల్లుమనిరి.

క్షణార్థమున యాదివ్యతారలోని జీవజ్యోతి యనంతశక్తిలో లీనమై పోయెను.

*　*　*

ఈవిధముగ నాపగునారేండ్లవితంతువు తన యపూర్వత్యాగ-సాహసములచే దేవశాపమునకు గురియైపోయినది. ఆ మృదుకుసుమము శాపోపహతమై వృంతచ్యుతమైపోయెను గాని యామె కల్పనమాత్రము ఆమె త్యాగసాహసములకు సాక్షీభూతమై నేటికి నక్లేయున్నది:—భద్రావతీదేవి ఆ దివ్యకల్పనను శాపదగ్ధమొనర్చి ధ్వంసము చేయఁగలిగెనుకాని మానవకల్పితమైన తన హృదయభారమును రెండువందలేండ్లు తంటాలుపడినను కదపలేకపోయినది.